

AP
Nov 22
X-8237

CZECHOSLOVAKIA

<u>COMMUNICATIONS</u>	/0507/
Waterways	/0507/
<u>COMMUNIST PARTY</u>	/0600/
Inner Life	/0604/
New Developments	/0617/
<u>MORALE AND GENERAL MOOD</u>	/2000/
Public Opinion	/2005/
<u>TRADE</u>	/3300/
Distribution	/3304/

CSPLO RIVERMEN'S REACTIONS TO THE HUNGARIAN
REVOLUTION.

SOURCE HAMBURG: Confidential source.

DATE OF OBSERVATION: Recent and current period.

ENGLISH SUMMARY: All CSPLO rivermen are extremely careful to whom they talk and what they say about the Hungarian revolution but many of them openly declared that should the uprising spread to Czechoslovakia it would be better for them to remain in HAMBURG. The Communist captain and crew of the "Libuse", on the other hand, quickly loaded their boat and hurriedly left HAMBURG. In Czechoslovakia the population were extremely interested in the news and a shopping panic began. The popular opinion was that when bread costs 5.50 Kcs and workers in kolchozes receive only eight Kcs daily there is no wonder that people mutiny. On October 26th shopwindows in DECIN were broken. SNE-men in civilian clothing arrived on the scene and checked the identity of all people in the street. During the same night rivermen were twice

/over/

checked on their boats.

EVALUATION COMMENT: The shopping panic in Czechoslovakia which was a reaction of the population to the Hungarian uprising reached such proportions that it was admitted by Antonín ZAPOTOCKÝ /Monitoring of November 3 1956/ and Zdeněk NEJEDLÝ /November 18 1956./ This shopping panic and the ensuing shortages — especially of some kinds of food — have also been reported from other sources.

A two kg loaf of white bread costs 5,20 Kcs according to "Rude Pravo" of October 29 1956. The average wage of a worker lies somewhere around 5 Kcs per hour; there are, of course, some categories earning about 3 Kcs per hour only.

/Fnu/ SVĚHLA, František HRADK, Adam ČERNÝ, Václav HENMAN and Ladislav SOCH are all covered in our files.

This report, describing the reactions to the Hungarian uprising both among the rivermen in HAMBURG and in some parts of Bohemia, may be of interest to Programming.

+ + +

Rivermen's Reactions.

Události v Maďarsku samostatně v ČSR snad každého; ještě ve čtvrtek a pátek, 1.11. se na plavbě v HAMBURKU, ať už na lodích nebo na Kulturní lodi, akoré o ničem jiném nemluví, než jak to asi v Uhrách dopadne. Jak už bývá, každý mluvil podle toho, jak znal posluchače - více nebo méně - ale nesdělil se; aby neprojevil zájem. Situace je ovšem pro plavce nejistá - nikdy neví, koho má vedle sebe, protože všichni denuncianti nejsou známi a nikdo netouží dostat se po návratu "na kobereček," k výsledku. Toho se bojí každý; všem je známo, že v DEČÍNĚ čeká politický vedoucí SVĚHLA, který už je napřed avizován a přivede si na pomoc v takovém případě ještě nějakého kadrového, který rozebere a splete i toho nejškodlivějšího. Přes to je možno říci, že ještě nikdy nebylo tolik rozdílení mezi plavci jako v těchto dnech; každý se

/over/

sháněl po novinách, nebo poslouchal zprávy rozhlasem. Potíže dělá některým němčina - ze starých plavců ji ovládá každý, z mladých ale jen málokdo umí dobře německy; to ale nevadilo, právě ti mladí se snad nejvíce sháněli po novinách a dožadovali se starších, aby jim překládali zprávy a vyprávěli, jaká je situace.

Po práci se většinou plavci sebrali a šli "do vsi" jak říkají přístavní čtvrti HAMBURK-VEDEDEL, nejen aby nakoupili, ale hlavně obstarali nejnovější časopisy a alespoň rozluštili nadpisy článků. Jinak požádali hostinského nebo kupce, aby jim vysvětlil, čemu nerozuměli. Je jisté, že každý měl při tom vlastní myšlenky, jistě se mnohý radoval z vývoje a z naděje na svobodu, ovšem nikdo to nekřičel veřejně, ba snažil se, aby se mu to nevyčetlo z tváře. Přes to padly mnohé výroky - ku př. manželka kormidelníka HRÁDKA, která měla děcko s sebou, řekla - když to začne u nás, to bych nejraději zůstala už tady. Jistě nebyl nikdo rozumný, kdo by s ní nebyl souhlasil; podobné řeči se ozvaly snad na každém člunu. Kormidelník, který je členem KS, řekl také v hovoru: museli jít Němci od nás, budou muset jít i Rusáci.

Zajímavá byla reakce vybrané komunistické posádky motorové lodi "Libuše," která právě byla v HAMBURKU. Loď byla po vyložení a čekala na náklad. Protože na motorové lodi nejezdí žádná manželka členů posádky, chodí všichni jíst na Kulturní loď. Tak také bylo nyní - všichni soudruzi zasedli za stůl a hned začala debata, jak to asi dopadne. Při tom se poslouchal německý rozhlas, který uváděl, jak se situace přiostrhuje. Při poslechu a debatách se pilo; při tom prohodil kapitán ČERNÝ, že by tu - tedy v Německu nechtěl za žádnou cenu zůstat, jak se mu to stalo před válkou, kdy byl zatčen a strávil tři měsíce v táboře HAMBURK-FUHLSEBUTTEL. Na to mu mladý kormidelník Václav HERMAN odpověděl, že by možná bylo tady lépe jak nahoře, v ČSR. Podobně rozvažovali po celou dobu oběda, až pak se plavci rozešli a mohl každý uvažovat o samotě, co a jak by měl nejlépe dělat, kdyby...

Ale ani v noci neměli soudruzi klid; asi v pět hodin ráno přišel na "Libuši" její kapitán, Adam ČERNÝ, v povznešeném stavu a začal dělat v kajutách budiček. Křičel při tom: "Hoši, vstávejte, musíme hledět dostat se odsud a nahoru.

/over/

Půjdeme do války, vypadá to s námi špatně." Rozespálá a polekaná posádka začala balit a ČERNÝ vykládal, že by jim tu nechtěl padnout do ruky atd. Patrně ho trápilo nějak svědomí. Jiní byli klidnější - mistr Ladislav ŠOCH pozoroval stav svého šéfa a říkal: boží, klid, uvaříme si kávu a sakrajeme dudáka." Spát se ovšem už nešlo, posádka sřstala vzhůru a hrály se karty, při čemž se ovšem dále debatovalo. Ráno už před půl sedmou pospíchal kapitán s reportáží knížkou do kanceláře k vrchnímu dispečerovi KOWIGOVÍ, kterého hned řádal: "Lojsíku, dej mi rychle nějaký náklad, abych se odtud dostal včas nahoru." KOWIG projevil porozumění pro ČERNÝHO strach a slíbil mu vyhovět; protože na náklad, určený původně pro "Libuši," by byla loď musela čekat ještě jeden den, naložilo se obilí a vše, co bylo po ruce a loď byla hotova. Kapitán ČERNÝ, který čekal jako na jehlách a měl barvy, byl sřejmě nervosní a hned po naložení dal rozkaz, aby posádka šla rychle nakoupit, při čemž místo obvyklých dvou hodin jim povolil na to jen jednu hodinu. Odpoledne stála už "Libuše" na Entenwerda, přístavišti, k odbavení. O páté hodině vyrazila pak statečná posádka plnou parou - a jistě se sníženými pocity - směrem k domovu.

Shopping Spree in Czechoslovakia.

Podle vyprávění nově příchodích rozesly se správy o událostech v Maďarsku s podivuhodnou rychlostí - někdo jak noviny tak i rozhlas v ČSR neměly o nich ani slovo. Zprávy se šířily skutečně jak lavina - mnoho lidí poslechná cízí rozhlas a jsou dobře informováni. Debatovalo se všude - sotva dělníci se dostali k práci, už se mluvilo o bojích v Maďarsku. Bylo zřejmé, jak každý druhý člověk má něco na srdci, jak je každý přeplněn nadějí i starostmi, a čekalo se na nějakou událost či pokyn. Konečně se začaly množit řeči, že k nějakému takovému by mohlo dojít i u nás a za krátko se vyročily už i různé správy o incidentech. Zejména v DČČINě, v pohraničí, kde lidé přece více slyší z ciziny, byl živý zájem, plavci byli dotazováni na poměry a náladu v Německu a na úsuděk. Při tom se každý sháněl po západních novinách, zda někdo nepřivezl s sebou atd.

Současně počala nakupovací horečka; i ta se rozšířila jako lavina a kupovalo se za krátko prostě vše. Obchodní

/over/

sháněl po novinách, nebo poslouchal zprávy rozhlasem. Potíže dělá některým němčina - ze starých plavců ji ovládá každý, z mladých ale jen málokdo umí dobře německy; to ale nevadilo, právě ti mladí se snad nejvíce sháněli po novinách a dožadovali se starších, aby jim překládali zprávy a vyprávěli, jaká je situace.

Po práci se většinou plavci sebrali a šli "do vsi" jak říkají přístavní čtvrti HAMBURK-VEDEDEL, nejen aby nakoupili, ale hlavně obstarali nejnovější časopisy a alespoň rozluštili nadpisy článků. Jinak požádali hostinského nebo kupce, aby jim vysvětlil, čemu nerozuměli. Je jisté, že každý měl při tom vlastní myšlenky, jistě se mnohý radoval z vývoje a z naděje na svobodu, ovšem nikdo to nekřičel veřejně, ba snažil se, aby se mu to nevyčetlo z tváře. Přes to padly mnohé výroky - ku př. manželka kormidelníka HRÁDKA, která měla děcko s sebou, řekla - když to začne u nás, to bych nejraději zůstala už tady. Jistě nebyl nikdo rozumný, kdo by s ní nebyl souhlasil; podobné řeči se ozvaly snad na každém člunu. Kormidelník, který je členem KS, řekl také v hovoru: museli jít Němci od nás, budou muset jít i Rusáci.

Zajímavá byla reakce vybrané komunistické posádky motorové lodi "Libuše," která právě byla v HAMBURKU. Loď byla po vyložení a čekala na náklad. Protože na motorové lodi nejezdí žádná manželka členů posádky, chodí všichni jíst na Kulturní loď. Tak také bylo nyní - všichni soudruzi zasedli za stůl a hned začala debata, jak to asi dopadne. Při tom se poslouchal německý rozhlas, který uváděl, jak se situace přiostrhuje. Při poslechu a debatách se pilo; při tom prohodil kapitán ČERNÝ, že by tu - tedy v Německu nechtěl za žádnou cenu zůstat, jak se mu to stalo před válkou, kdy byl zatčen a trávil tři měsíce v táboře HAMBURK-FUHLSEBETTEL. Na to mu mladý kormidelník Václav HERMAN odpověděl, že by možná bylo tady lépe, jak nahoře, v ČSR. Podobně rozvažovali po celou dobu oběd - až pak se plavci rozešli a mohl každý uvažovat o samotě co a jak by měl nejlépe dělat, kdyby...

Ale ani v noci neměli soudruzi klid; asi v pět hodin ráno přišel na "Libuši" její kapitán, Adam ČERNÝ, v povznešeném stavu a začal dělat v kajutách budiček. Křičel při tom: "Hoši, vstávejte, musíme hledět dostat se odsud a nahoru.

/over/

checked on their boats.

EVALUATION COMMENT: The shopping panic in Czechoslovakia which was a reaction of the population to the Hungarian uprising reached such proportions that it was admitted by Antonín ZAPOTOCKÝ /Monitoring of November 3 1956/ and Zdeněk NEJEDLÝ /November 18 1956./ This shopping panic and the ensuing shortages — especially of some kinds of food — have also been reported from other sources.

A two kg loaf of white bread costs 5,20 Kcs according to "Rude Pravo" of October 29 1956. The average wage of a worker lies somewhere around 5 Kcs per hour; there are, of course, some categories earning about 3 Kcs per hour only.

/Fnu/ SVĚHLA, František HRADK, Adam ČERNÝ, Václav HENMAN and Ladislav SOCH are all covered in our files.

This report, describing the reactions to the Hungarian uprising both among the rivermen in HAMBURG and in some parts of Bohemia, may be of interest to Programming.

+ + +

Rivermen's Reactions.

Události v Maďarsku samostatně v ČSR snad každého; ještě ve čtvrtek a pátek, 1.11. se na plavbě v HAMBURKU, ať už na lodích nebo na Kulturní lodi, akoré o ničem jiném nemluví, než jak to asi v Uhrách dopadne. Jak už bývá, každý mluvil podle toho, jak znal posluchače — více nebo méně — ale nesdržel se; aby neprojevil zájem. Situace je ovšem pro plavce nejistá — nikdy neví, koho má vedle sebe, protože všichni denuncianti nejsou známi a nikdo netuší dostat se po návratu "na kobereček," k výsledku. Toho se bojí každý; všem je známo, že v DEČÍNĚ čeká politický vedoucí SVĚHLA, který už je napřed avizován a přivede si na pomoc v takovém případě ještě nějakého kádrového, který rozebere a splete i toho nejšikovnějšího. Přes to je možno říci, že ještě nikdy nebylo tolik rozdílení mezi plavci jako v těchto dnech; každý se

/over/

Přijde do války, vypadá to s námi špatně." Rozespálá a polekaná posádka začala balit a ČERNÝ vykládal, že by jim tu nechtěl padnout do ruky atd. Patrně ho trápilo nějak svědomí. Jiní byli klidnější - mistr Ladislav ŠOGR pozoroval stav svého šéfa a říkal: boží, klid, uvaříme si kafe a zabijeme dudáka." Spát se ovšem už nešlo, posádka sůstala vzhůru a hrály se karty, při čemž se ovšem dále debatovalo. Ráno už před půl sedmou pospíchal kapitán s reportní knížkou do kanceláře k vrchnímu dispečerovi KOENIGOVÍ, kterého hned šádal: "Lojsíku, dej mi rychle nějaký náklad, abych se odšed dostal včas nahoru." KOENIG projevil porozumění pro ČERNÝHO strach a slíbil mu vyhovět; protože na náklad, určený původně pro "Libuši," by byla loď musela čekat ještě jeden den, naložilo se obilí a vše, co bylo po ruce a loď byla hotova. Kapitán ČERNÝ, který čekal jako na jehlách a změnil barvy, byl sřejmě nervosní a hned po naložení dal rozkaz, aby posádka šla rychle nakoupit, při čemž místo obvyklých dvou hodin jim povolil na to jen jednu hodinu. Odpoledne stála už "Libuše" na Entenwerda, přístavišti, k odbavení. O páté hodině vyrazila pak statečná posádka plnou parou - a jistě se smíšenými pocity - směrem k domovu.

Shopping Spree in Czechoslovakia.

Podle vyprávění nově příchodích rozesly se správy o událostech v Maďarsku s podivuhodnou rychlostí - někdy jak noviny tak i rozhlas v ČSR neměly o nich ani slovo. Správy se šířily skutečně jak lavina - mnoho lidí poslechně cízí rozhlas a jsou dobře informováni. Debatovalo se všude - setva dělníci se dostali k práci, už se mluvilo o bojích v Maďarsku. Bylo zřejmé, jak každý druhý člověk má něco na srdci, jak je každý přeplněn nadějí i starostmi, a čekalo se na nějakou událost či pokyn. Konečně se začaly množit řeči, že k něčemu takovému by mohlo dojít i u nás a za krátko se vyjevily už i různé správy o incidentech. Zejména v DÜČÍNĚ, v pohraničí, kde lidé přece více slyší z ciziny, byl živý zájem, plavci byli dotazováni na poměry a náladu v Německu a na úsudek. Při tom se každý sháněl po západních novinách, zda někdo nepřivezl s sebou atd.

Současně počala nakupovací horečka; i ta se rozšířila jako lavina a kupovalo se za krátko prostě vše. Obchodní

domy, v DĚČÍNĚ 1 v LIBERCI, byly přeplněny. Nejvíce se kupoval textil, šaty, obuv. V obchodním domě v DĚČÍNĚ na náměstí byl v oddělení textilu takový nával, že vedení obchodu musilo volat SNB, aby udržela pořádek. Kolem půl páté odpoldne se nával stupňoval, protože se počali přidávat i lidé vracející se z práce. Za krátko bylo celé oddělení vyprodáno, nejdříve zmizelo zimní prádlo. Když lidé nechtěli obchod opustit a debaty se stávaly podrážděnější, bylo místní rozhodem občanstvo uklidňováno a upozorňováno, že druhý den budou všechny textilie znovu k dostání. Také boty se kupovaly hodně, mnozí brali najednou dva páry. Lidé vypravují, že takovou nakupovací horečku ještě nezažili. Stejně tomu bylo i s potravinami, zejména s konzervami - zásoby nestačily ani sdaleka peptávce. Je jisté, že státní obchod na tom také vydělal - zbavil se ku pf. špatného a starého másla a rýžových tuků, proti kterým byly dříve stále stížnosti. V některých závodech se dohadovali pracující poskytnutí sálch na nákup, protože to bylo právě před první; upozorňovali na to, že mnoho věcí je už teď těžko k dostání. Pokud je známo, nebylo takové žádosti nikde vyhověno.

Jediné, co je spolehlivě zjištěno, je, že 26. října v deset hodin večer byly v obchodním domě na náměstí v DĚČÍNĚ vytlučeny tabule výkladních skříní. Podrobnosti nejsou známy; ihned potom byli do ulic vysláni členové SNB v civilu, kteří neustále kontrolovali chodce. Tak plavci byli zastaveni a museli se legitimovat, i když byli v uniformě. Při cestě s hostelu "Praha", odkud je k řece z náměstí asi 200 metrů, byl plavec šestkrát kontrolován. Také na lodi byly prováděny v pátek a v sobotu v noci prohlídky závodní stráží ČSPLO.

Pokud bylo možno pozorovat náladu lidí a slyšet jejich názory, většinou se nadávalo na poměry a na drahotu; lidé říkali, že ku příkladu bochník chleba stojí u nás 5,50 Kčs a za hodinu vydělá dělník 2,50 až Kčs, zemědělec v družstvu za celý den třeba 8 Kčs. To že není žádný poměr a žádný život, museli členové pracovat víc jak půl dne jen na chleba, pak prý se nelze divit, že lidé se bouří. V Maďarsku že to jistě nebylo lepší, spíše naopak. V tom smyslu se vyjadřoval skoro každý - byla nálada něco podniknout. Ovšem co - to nikde dobře nevěděl.

domy, v DĚČÍNĚ i v LIBERCI, byly přeplněny. Nejvíce se kupoval textil, šaty, obuv. V obchodním domě v DĚČÍNĚ na náměstí byl v oddělení textilu takový nával, že vedení obchodu musilo volat SNB, aby udržela pořádek. Kolem půl páté odpoledne se nával stupňoval, protože se počali přidávat i lidé vracející se z práce. Za krátko bylo celé oddělení vyprodáno, nejdříve zmizelo zimní prádlo. Mnozí lidé nechtěli obchod opustit a debaty se stávaly podrážděnější, byly místní rozhlasem občanstvo uklidňováno a upozorňováno, že druhý den budou všechny textilie znovu k dostání. Také byly se kupovaly hodně, mnozí brali najednou dva páry. Lidé vypravují, že takovou nakupovací horečku ještě nezažili. Stejná tomu bylo i s potravinami, zejména s konzervami - zásoby nestačily ani zdaleka poptávce. Je jisté, že státní obchod na tom také vydělal - zbavil se ku pf. špatného a starého másla a různých tuků, proti kterým byly dříve stále stížnosti. V některých závodech se dožadovali pracující poskytnutí sálů na nákup, protože to bylo právě před první; upozorňovali na to, že mnoho věcí je už teď těžko k dostání. Pokud je známo, nebylo takové žádosti nikde vyhověno.

Jediné, co je spolehlivě zjištěno, je, že 26. října v deset hodin večer byly v obchodním domě na náměstí v DĚČÍNĚ vytlučeny tabule výkladních skříní. Podrobnosti nejsou známy; ihned potom byli do ulic vysláni členové SNB v civilu, kteří neustále kontrolovali chodce. Tak plavci byli zastaveni a museli se legitimovat, i když byli v uniformě. Při cestě s hotelu "Praha", odkud je k řece z náměstí asi 200 metrů, byl plavec šestkrát kontrolován. Také na lodi byly prováděny v pátek a v sobotu v noci prohlídky závodní stráží ČSPLD.

Pokud bylo možno pozorovat náladu lidí a slyšet jejich názory, většinou se nadávalo na poměry a na drahotu; lidé říkali, že ku příkladu bochník chleba stojí u nás 5,50 Kčs a za hodinu vydělá dělník 2,50 až Kčs, zemědělec v družstvu za celý den třeba 8 Kčs. To že není žádný poměr a žádný život, musel-li člověk pracovat víc jak půl dne jen na chleba, pak prý se nelze divit, že lidé se bouří. V Maďarsku že to jistě nebylo lepší, spíše naopak. V tom smyslu se vyjadřoval skoro každý - byla nálada něco podniknout. Ovšem co - to nikdo dobře nevěděl.